

I N F O R M A C I J A

o stanju vanjske zaduženosti Bosne i Hercegovine,31.12.2006.godine

Sarajevo, mart/ožujak 2007. godine

SADRŽAJ

Uvod	strana 3
Vanjska zaduženost Bosne i Hercegovine	strana 3
- Stanje vanjske zaduženosti na dan 31.12.2006.godine.....	strana 3
- Ugovoreni krediti krajem tokom 2006. godine.....	strana 4
- Implementacija kredita tokom 2006. godine (generalni osvrt)	strana 4
- Plaćene obaveze po osnovu vanjskog duga 2006. godine.....	strana 5
Zaduženost prema kreditorima	strana 6
Zaduženost u odnosu na period nastanka obaveze	strana 7
Zaduženost Bosne i Hercegovine kroz period	strana 8
Zaduženost po sektorima/namjeni korištenja kredita	strana 8
Kreditni uslovi	strana 9
Kreditna struktura po valutama	strana10
Projekcija obaveza po dospijeću	strana11
Makroekonomski pokazatelji–Indikatori održivosti vanjskog duga BiH	strana12
- Makroekonomski pokazatelji kroz period.....	strana12
- Indikatori održivosti vanjskog duga, ograničenja likvidnosti kroz period...	strana12
Pokazatelji zaduženosti BiH sa drugim zemljama	strana13
Zaključak	strana 13
o Realizacija zaključaka iz Informacije od 31.12.2005.godine.....	strana 14
Prilozi uz Informaciju	strana 16
o Tabela A - Kreditna struktura po kreditorima i valutama BiH	strana 17
<i>Obrazac C1- Sumirana pojedinačna kreditna zaduženja BiH</i>	
o Tabela B - Kreditni uslovi	strana 18
o Tabela C- Kreditni uslovi - Pariški Klub	strana 19
o Direktna zaduženja entiteta	strana 20
<i>Obrazac C1- Sumirana pojedinačna kreditna zaduženja FBiH</i>	
<i>Obrazac C1- Sumirana pojedinačna kreditna zaduženja RS</i>	

Uvod

U skladu sa Zakonskim odredbama, a koje se odnose na izvještavanja, Informacija prezentira vanjsku zaduženost Bosne i Hercegovine iskazanu na dan 31.12.2006.godine, a na osnovu podataka kojima raspolaže Ministarstvo finansija i trezora BiH.

Vanjska zaduženost se, između ostalog, posmatra sa stanovišta perioda nastanka obaveza, po kreditorima, valutnoj strukturi, namjeni korištenja kredita, te se daje i projekcija otplate po osnovu vanjskog duga u narednom periodu.

Kada je u pitanju ocjena stepena zaduženosti, odnosno održivosti duga BiH, ista se ograničava na ocjenu vanjske zaduženosti po kreditima za koje je Bosna i Hercegovina preuzela obavezu otplate duga (unutarjni dug je još uvijek u fazi konsolidiranja).

Vanjska zaduženost Bosne i Hercegovine

Stanje vanjske zaduženosti Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2006.godine iznosi **KM 3.979.402.901**, kao rezultat umanjenja ukupno ugovorenih kredita za ukupno neangažovane sume i otplaćene glavnice.

Alokacija¹ predmetnog zaduženja na nosioce obaveza sadržana je Tabelama 1 i 2.

(u KM na dan 31.12.2006.god.) Tabela 1

	Ugovoreno	Angažovano	Neangažovano	Otpl.glavnice	Stanje duga
Bosna i Hercegovina	6.700.532.521	4.849.455.810	1.851.076.710	870.052.909	3.979.402.901
alocirano na Federaciju BiH	4.215.805.192	3.089.241.187	1.126.564.004	540.010.721	2.549.230.466
alocirano na Republiku Srpsku	2.483.553.831	1.759.446.217	724.107.614	330.042.188	1.429.404.029
alocirano na Distrikt Brčko	1.173.498	768.406	405.092	0	768.406

(u KM na dan 31.12.2006.god.) Tabela 2

Stanje vanjske zaduženosti	
Bosne i Hercegovine sa 31.12.2006.godine.....KM	3.979.402.901
- alocirano na Federaciju BiH.....KM	2.549.230.466
- alocirano na Republiku Srpsku.....KM	1.429.404.029
- alocirano na Distrikt BrčkoKM	768.406

¹ Evidenciono uključeni i krediti krajnjih korisnika sa kojima BiH ima direktno zaključene supsidiarne sporazume ,a po principu lokacije krajnjeg korisnika, dok su krediti koji se i implementiraju putem IGA-e evidenciono alocirani u omjeru 2/3 - FBiH i 1/3 - RS

⇒ Ugovoreni krediti tokom 2006. godine

U odnosu na 31.12.2005. godine ugovoreni su niže navedeni krediti

Tabela 3

	Kreditor	Naziv projekta	Iznos kredita u orig. valuti	Period* otplate (g)	Grace period (g)	Kamatna stopa (%)	Napomena
1	Svjetska banka IDA	Zdravstveni Sektor	XDR 11.200.000	20	10	0,75	Efektivan 04.12.2005g .
2	Evropska inves. Banka	Nacionalni putevi B.Luka-Gradiška	EUR 65.000.000	24,5	4,5	Euroribor + 0,55	-
3	Svjetska banka IDA	Čvrsti otpad	XDR 5.300.000	20	10	0,75	Efektivan 24.04.2006g .
4	Svjetska banka IDA	SITAP	XDR 1.400.000	20	10	0,75	Efektivan 24.04.2006g .
5	Fortis banka (Austrija)	Klinički centar u Tuzli	EUR 15.655.700	12	2	Euroribor + 0,80	-
6	Izv-Uvozna banka Koreje	Modernizacija bolnica	USD 20.000.000	30	10	1,50	-
7	Austrijska banka	Voda za opstinu Grude	EUR 2.296.000	13	6	1,16	Efektivan 29.09.2006g .
8	Svjetska banka IDA	Obrazovanje	XDR 6.700.000	20	10	0,75	Efektivan 10.09.2006g .
9	Evropska inves. Banka	Sanacija puteva u RS	EUR 40.000.000	15	3	Euroribor	Efektivan 05.09.2006g .
10	Svjetska banka IDA	Registracija zemljišta	XDR 10.400.000	20	10	0,75	Efektivan 17.11.2006g .
11	Kraljevina Spanije	Garniture vozova	EUR 67.627.058	28	8	1,25	-

*Napomena: u period otplate uključen grace period**

⇒ Implementacija kredita

Implementacija kredita, odnosno vrijeme potrebno za "povlačenje" odobrenih kreditnih sredstava utvrđeno je u kreditnom i/ili pojektnom ugovoru gdje su definisani uslovi koji se očekuju da budu ispunjeni prije "povlačenja" određenih tranši.

Imajući u vidu značaj realizacije projekata po odbrenim kreditima, te rokove utvrđene za implementaciju, "povlačenja" kreditnih sredstava u većini slučajeva u 2006. godini vršena su u utvrđenim terminima. Ipak, zbog neispunjavanja uvjeta postavljenih od Svjetske banke u pogledu projektne dokumentacije i rokova, u 2006 godini otkazana su u potpunosti dva kredita i to:

1. Kredit za strukturalno prilagođavanje ekonomskog upravljanja (EMSAC , IDA kredit 39250 BOS)

2. Drugi kredit za prilagođavanje socijalnog sektora (SOSAC II, IDA kredit 39260 BOS).

Takođe se navodi da je otkazano i 80% nepovučenih sredstava po kreditu Tehničke pomoći u privatizaciji (PTAC, IDA 35310). Ovaj kredit odobren je u iznosu SDR 15.600.000,00 , a otkazano je SDR 12.719.655,12

Još uvijek nije "povučena" druga tranša po Kreditu za prilagođavanje poslovnog ambijenta (BAC, IDA 3645 BOS) u iznosu od SDR 20.100.000,00 (FBiH – SDR 12.060.000,00 ; RS - SDR 8.040.000,00). Naime, Sporazum po ovom kreditu potpisan je 30.05.2002. godine, u

iznosu od SDR 35.300.000,00. Povučena je prva tranša kredita u iznosu od SDR 15.200.000,00. Uslov za povlačenje druge tranše kredita bio je usvajanje i implementacija Zakona o inspekciji. Narodna skupština RS usvojila je Zakon i on je objavljen u "Službenom glasniku Republike Srpske", broj 113/05). Zakon o inspekciji je usvojen i u Parlamentu Federacija BiH i objavljen je u "Službenim novinama FBiH", broj 69/05. Datum zatvaranja kredita produžen je sa 31.12.2005. godine na 15.06.2007. godine, kao krajnji rok "povlačenje" druge tranše kredita bez mogućnosti produženja.

S druge strane, dio obaveze dospjele za plaćanje po osnovu "starog" duga, Bosna i Hercegovina će biti oslobođena, ukoliko se ispune određeni uslovi. Naime, KfW je privremeno (do aprila 2009. godine) otkazao dio svojih potraživanja u iznosu 40 miliona DEM (20.451.675,25 EUR) po Pariškom klubu kreditora. Ukoliko BiH ispuni uvjete za finansiranje novih projekata postavljenih od KfW-a, ovo otkazivanje će poslije 2009. godine biti konačno. U suprotnom, od 2009. godine navedeni iznos će se ponovo aktivirati.

⇒ Plaćene obaveze po osnovu vanjskog duga

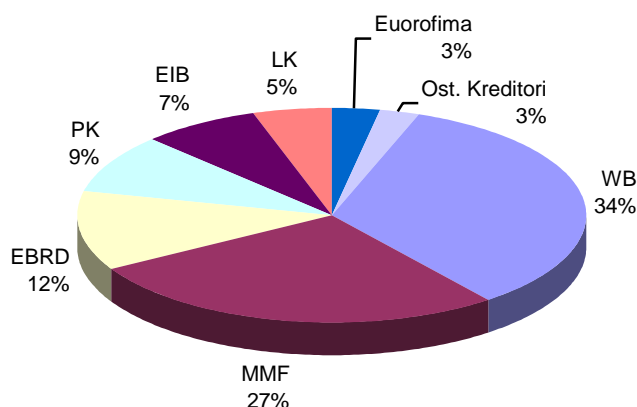
U periodu 01.01. – 31.12.2006.godine, isplaćene su obaveze po osnovu vanjskog duga u ukupnom iznosu **269,55 miliona KM**. Od navedenog iznosa na otplatu glavnice odnosi se **169,97 miliona KM** ili 63,06%, a na otplatu dospjelih kamata, servisnih i drugih troškova, te bankarskih provizija **99,58 miliona KM** ili 36,94% ukupno plaćenog iznosa.

Posmatrano po kreditorima, najviše, oko **90,97 miliona KM** isplaćeno je Svjetskoj banci - IBRD i IDA, Međunarodnom monetarnom fondu **73,61 miliona KM**, Evropskoj banci za obnovu i razvoj **32,46 miliona KM**, Pariškom klubu **24,06 miliona KM**, Evropskoj investicijskoj banci **19,62 miliona KM**, Londonskom klubu **14,19 miliona KM**, Eurofimi **7,89 miliona KM**, a ostalim kreditorima je isplaćeno **6,75 miliona KM**, u skladu sa participirajućim iznosima (Grafikon br.1).

Tabela 4

Kreditor	Svjetska banka (IBRD, IDA)	M M F	EBRD	Pariški Klub	E I B	Londonski klub	Euorofima	Ostali kreditori
Plaćene obaveze 2006.g.(u mil. KM)	90,97	73,61	32,46	24,06	19,62	14,19	7,89	6,75

Grafikon 1

Zaduženost prema kreditorima

U stanju vanjske zaduženosti sa 31.12.2006.godine Bosna i Hercegovina bilježi najveću zaduženost prema Svjetskoj banci (IBRD, IDA)- 53,99 %, a koja čini više od polovine ukupnog stanja zaduženosti na posmatrani datum. U strukturi stanja zaduženosti, stanje duga prema Pariškom Klubu participira sa 22,73 %, Londonskom Klubu sa 6,32 %, EIB-u 5,9% itd.

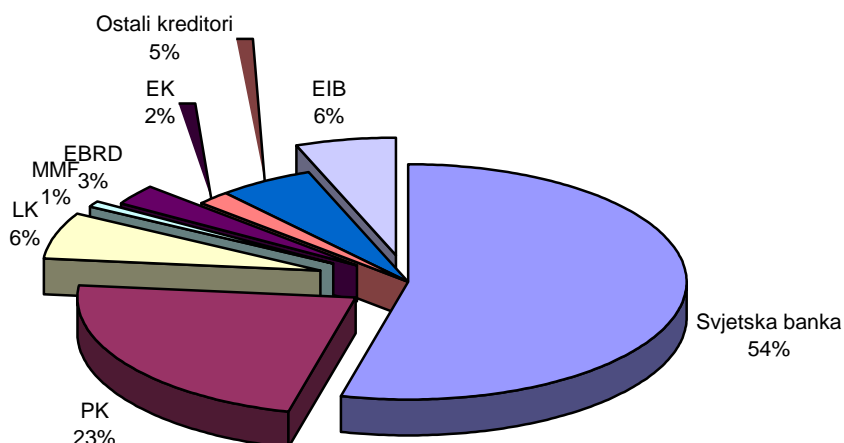
Tabela 5

Kreditor	stanje duga-31.12.2006.	%
Svjetska banka*	2.148.699.568	53,99
Pariški Klub	904.581.985	22,73
Londonski Klub	251.442.240	6,32
Međunarodni Monetarni Fond	30.129.003	0,76
Evropska Banka za Obnovu i R.	113.452.596	2,85
Evropska Investicina Banka	234.669.356	5,90
Evropska komisija	78.233.200	1,97
Ostali kreditori **	218.194.953	5,48
Ukupno	3.979.402.901	100,00

Svjetska banka* : IDA - 36,25% + IBRD - 17,74%

Ostali kreditori *: IFAD, KFW, Saudi fond, Belgijska, Švedska vlada, itd.

Grafikon 2

Zaduženost u odnosu na period nastanke obaveza

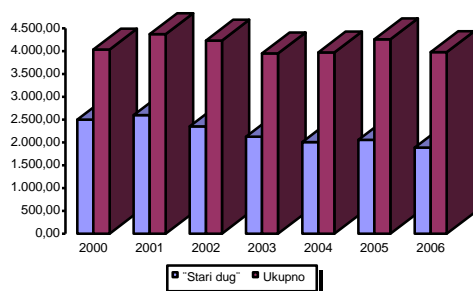
U odnosu na period nastanka obaveze stanje vanjske zaduženosti čine obaveze klasificirane kao "stari dug" (dug nastao do 02.04.1992.godine) iznosu od KM 1.884,2 miliona i "novi dug" (dug nastao poslije 14.12.1995.godine) u iznosu od KM 2.095,2 miliona. Niže navedena tabela (Tabela 6) prezentira učešće "starog" i "novog duga" u stanju vanjske zaduženosti kroz period.

(u milionima KM) Tabela 6

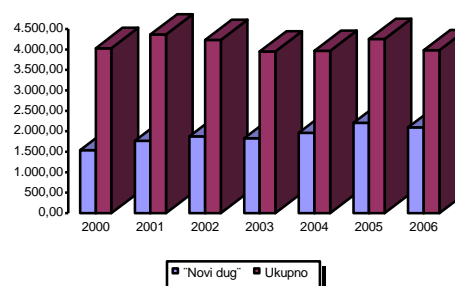
Godina	2000.	%	2001.	%	2002.	%	2003.	%	2004.	%	2005.	%	2006.	%
"Stari dug"	2.496,9	61,91	2.600,4	59,50	2.352,1	55,58	2.127,2	53,81	2.005,4	50,53	2.054,7	48,25	1.884,2	47,35
"Novi dug"	1.536,1	38,09	1.769,8	40,50	1.880,1	44,42	1.826,2	46,19	1.963,0	49,47	2.203,4	51,75	2.095,2	52,65
Ukupno	4.033,0	100,0	4.370,2	100,0	4.232,2	100,0	3.953,4	100,0	3.968,4	100,0	4.258,1	100,0	3.979,4	100,0

Posmatrajući kretanje stanja zaduženosti po osnovu starog duga, kroz predhodni period, a što je prezentirano u Tabeli broj 6, vidljivo je da zaduženost po osnovu "starog duga", ima tendenciju pada, kao i smanjenje u ukupnom stanju vanjske zaduženosti BiH (Grafikon br.3)

Grafikon 3

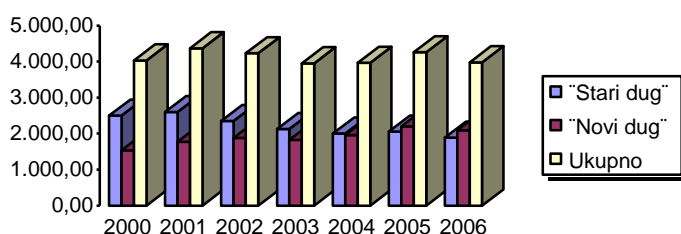

Grafikon 4

Imajući u vidu prezentirane podatke u Tabeli 6, stanje duga Bosne i Hercegovine po osnovu "novog duga"sa 31.12.2006.godine participira sa 52,65 % u ukupnom stanju vanjske zaduženosti. Tako grafički tok broj 4 ukazuje na povećano učešće "novog duga"u ukupnom stanju zaduženosti, tj. tendenciju rasta kroz period, kao i povećanje učešća u odnosu na "stari dug"(Grafikon br. 5).

Grafikon 5

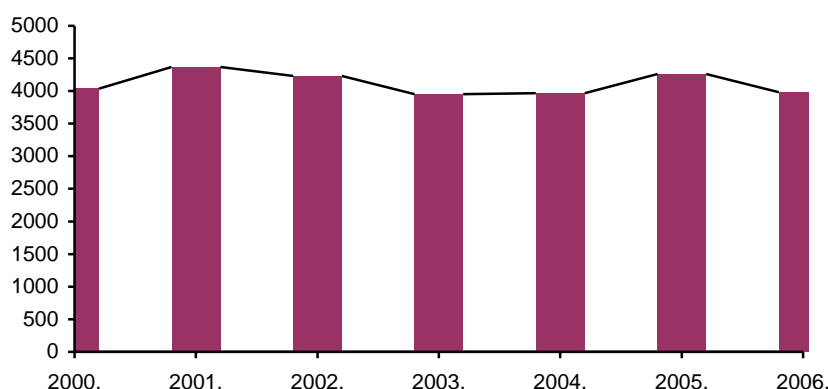
Zaduženost Bosne i Hercegovine kroz period

Stanje vanjske zaduženosti Bosne i Hercegovine kroz period iskazan je u Tabeli broj 7 i Grafikonu broj 6 iz kojih je vidljivo da stanje zaduženosti ne bilježi značajnije oscilacije. Razlike koje se pojavljuju rezultat su otplaćenih glavnica čime se smanjuje stanje vanjske zaduženosti, kao i angažiranjem tj "povlačenjem" ugovorenih/odobrenih kredita, te osciliranjem valutnih kurseva.

(u milionima KM) Tabela 7

Datum	31.12.2000.	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	31.12.2006.
Stanje duga	4.033,0	4.370,2	4.232,2	3.953,4	3.968,4	4.258,1	3.979,4

Grafikon 6

Zaduženost po sektorima/namjeni korištenja kredita

Posmatrajući namjene ulaganja odnosno strukture nastanka duga Tabela 8 prezentira ulaganja kreditnih sredstava ("novi dug") po namjeni. Struktura duga po namjeni ulaganja je značajna jer ista može dati ocjenu efikasnosti ulaganja, između ostalog i u smislu stabiliziranja ukupnog ekonomskog stanja zemlje, odnosno poticaja razvoja.

(u milionima KM) Tabela 8

Kreditni za podršku:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Infrastrukture ²	461.195.299	522.151.699	515.247.788	515.316.491	679.743.181	875.409.625	854.440.873
Privredne djelatnosti ³	170.027.244	179.955.825	295.004.280	343.435.902	357.270.738	401.678.272	388.039.357
Javne budžetske potrošnje ⁴	904.913.450	1.067.740.318	1.069.823.315	967.490.300	925.959.379	926.308.095	852.764.677
Ukupno ("Novi dug")	1.536.135.993	1.769.847.842	1.880.075.383	1.826.242.693	1.962.973.298	2.203.396.992	2.095.244.907

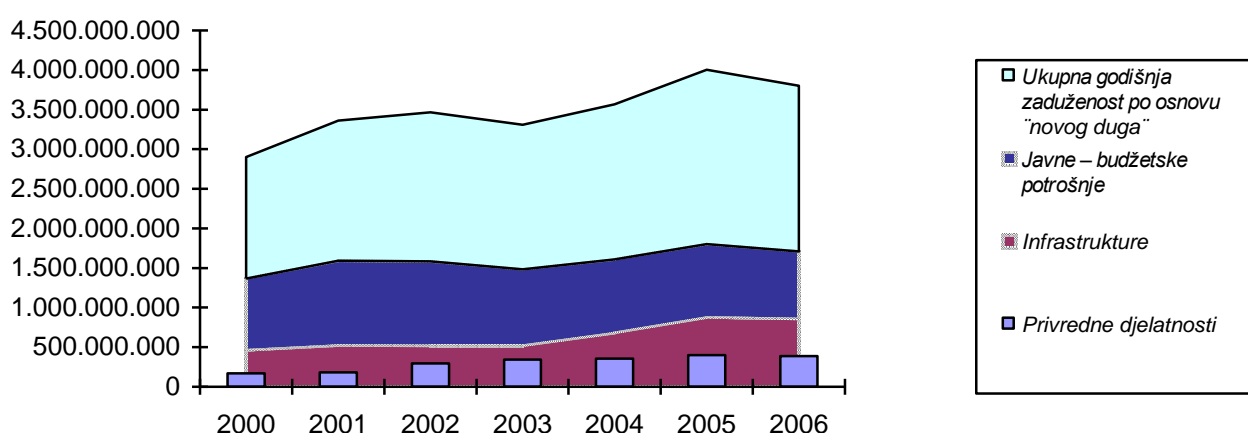
² Infrastruktura: Projekti - Telekomunikacije; Vodosnabdijevanje; Putevi; Električna energija; Željeznice; Gas; Transport; Zaštita šumat...

³ Privredne djelatnosti: Lokalne inicijative; Poljoprivreda; Industrija; Izvozna podrška; Trgovinske olakšice; Pomoć u privatizaciji; Prilagodavanje poslovnom ambijentu; Izvozni krediti; Podrška rudarstvu; Stočarstvo...

⁴ Javna/Budžetska potrošnja: Projekti - Javni radovi; Demobilizacija; Obnova stambenih objekata; Programi rekonstrukcije; Razvoj lokalne zajednice-općina; Obrazovanje; Žrtve rata; Razminiranje; Krediti za budžetsku potporu; Zdravstvo.

Najveći nivo zaduženosti po osnovu "novog duga" u dosadašnjem periodu bio je usmjeren ka javnom, odnosno budžetskom sektoru, a sveukupno "novo zaduživanje" imalo je tendenciju rasta. Tokom 2006.godine po prvi puta nominalni iznos zaduženja iskazuje niže vrijednosti u odnosu na predhodni period. Finansiranja projekata za podršku privrednih djelatnosti, ostaju bitan prioritet. Grafikon broj 7 prikazuje trend ulaganja kroz period (do 31.12.2006.godine) po navedenim kategorijama. Pri ovome se napominje da Pregled kredita koji se vodi u bazi podataka (obrazac-C-1), a koji je u prilogu ove informacije, daje detaljan pregled pojedinačnih kredita po kojima je BiH nosilac obaveze, a na čemu je i temeljena klasifikacija namjene "novih kredita".

Grafikon 7

Kreditni uslovi

Većinu kredita koji su odobreni BiH karakterizira povoljan kreditni aranžman sa dugim "grace" periodom i rokovima otplate, te fiksnom i niskom kamatnom stopom. Takav je npr slučaj kod svih novih kredita Svjetske banke i IFAD-a., Vlade Belgije, Japana dr. Uslovi koji su zaključeni sa EBRD i MMF-om su standardni uslovi koje ove institucije primjenjuju. Detaljan pregled kreditnih uslova je sastavni dio ove Informacije (Tabele B i C u dodatku ove informacije). Prosječna kamatna stopa⁵ po svim do sada ugovorenim kreditima iznosi 2,28%, a po ugovorenim novim kreditima je 1,96%, dok su stare obaveze regulisane po prosječnoj kamatnoj stopi od 3,54%.

Kreditna struktura po valutama

Jedan od segmenata značajan za nivo održivosti duga je i valutna struktura obaveza vanjske zaduženosti i ista se prezentira u tabelama broj 9 i 10, te grafikonima 8 i 9. Pri ovome se valutna struktura posmatra po valutama u kojima su ugovori zaključeni, a što se reflektira i na nominalne iznose zaduženja koji se iskazuju u domaćoj valuti, te kroz valutnu strukturu otplate kredita.

⁵ Prosječna kamatna stopa - okvirni pokazatelj, obzirom na učešće i varijabilnih kamatnih stopa.

⇒ Valutna struktura zaključenih kreditnih ugovora

Tabela 9

	Ugovoreno	%	Stanje duga 31.12.2006.g.	%
EUR	2.475.428.284	46,40	1.415.485.919	35,57
SDR	2.197.664.243	30,16	1.337.018.746	33,60
USD	977.480.939	13,91	735.957.032	18,49
CPU	457.400.684	6,61	340.996.541	8,57
OST.	204.504.437	2,92	149.944.663	3,77
Ukupno	6.312.478.587	100,00	3.979.402.901	100,00

*Vrijednost 1 CPU na dan 31.12.2006. g. = 22.693,68 KM

⇒ Valutna struktura otplate kredita

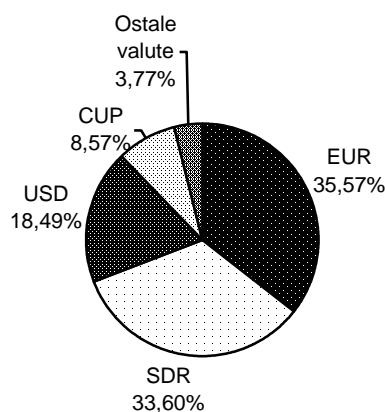
Tabela 10

Valuta plaćanja	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
USD	56,75	60,47	60,12	40,50	30,10	30,57	25,39
DEM	11,50	10,98					
EUR	14,33	10,09	22,49	21,26	24,18	38,72	43,75
SDR*	15,53	16,76	14,51	37,19	35,79	29,57	27,31
OSTALE VALUTE**	1,34	1,70	2,88	1,05	9,93	1,14	3,55
	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

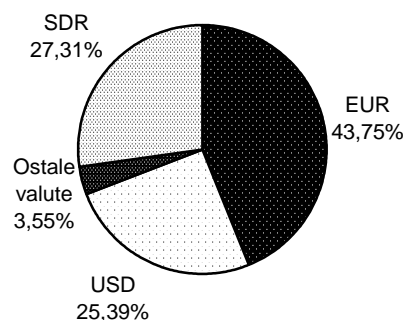
*SDR : obračunska valuta MMF, a kao efektivna za obezbjeđenje se koristi EUR od 2003. god.

**OSTALE VALUTE : CHF, GBP, JPY, SEK, DKK

Grafikon 8

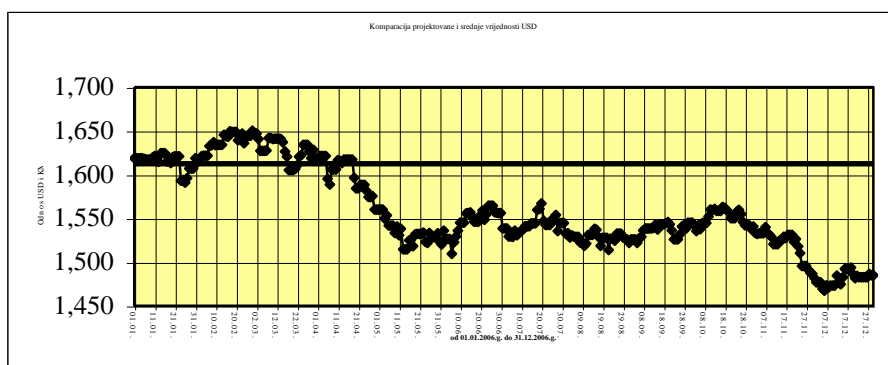
Grafikon 9

Valutna struktura otplate zajmova pokazuje izrazitu koncentraciju na dvije valute - EUR i USD. Gotovo 80 % duga, u posljednje tri godine, otplaćuje se u ove dvije valute, sa trendom rasta isplata u EUR. Valutna struktura interesantna je sa stanovišta valutnog rizika.

Efekat ovakve valutne strukture, omogućio je da obaveza obezbjeđenja domaće valute za servisiranje vanjskog duga Bosne i Hercegovine u posmatranom periodu, prema projiciranim vrijednostima, bude niža, zbog oscilacija vrijednosti dolara, a koji je u periodima isplata u većini slučajeva bilježio manje vrijednosti u odnosu na projekciju. (Grafikon broj 10)

Grafikon 10

Projekcija obaveza po dospijeću

Uzimajući u obzir do sada ugovorene kredite (Tabela A i Obrazac C1 u dodatku ove informacije), niže navedene tabele daju procjene servisiranja vanjskog duga u narednih deset godina amortizacionog perioda kredita s grafičkim prikazom dospijeća glavnica i kamata. Isto se posmatra kroz scenario aktiviranja opcionog iznosa Londonskog kluba, kao i mogućnosti neaktiviranja. (Tabele broj 11 i 11a)

⇒ Scenario a): Neaktiviran opcioni iznos Londonskog kluba-Grafikon 11

(u milionima KM) Tabela 11

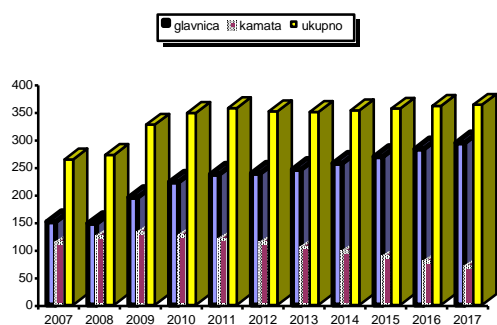
Godina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Glavnica	151	148	195	223	237	239	246	257	269	283	294
Kamata	112	124	131	125	119	112	104	96	87	78	69
Ukupno	264	272	327	348	357	351	350	353	356	361	363

⇒ Scenario b): Aktiviran opcioni iznos Londonskog kluba- Grafikon 12

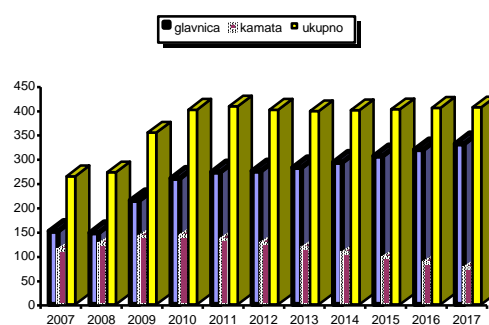
(u milionima KM) Tabela 11a

Godina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Glavnica	151	148	214	260	273	275	282	293	306	319	331
Kamata	112	124	140	141	134	126	116	106	96	86	75
Ukupno	264	272	354	401	408	401	398	400	402	405	406

Grafikon 11

Grafikon 12

Ovdje se navodi da je u odnosu na dosadašnje procjene aktiviranja opcionog iznosa došlo do određenih korekcija. Naime, dosadašnje procjene zasnivale su se na ocjeni da će se opcioni iznos aktivirati 10 godina nakon aktiviranja osnovnog iznosa, tj. sredinom 2008. godine. Međutim, procjene uvjeta za aktiviranje opcionog iznosa polaze i od pretpostavke da će Njemačka inflacija biti 2% u 2007. godini i u narednim godinama; devizni kurs Euro/US\$ 1.29 na godisnjem nivou; a projekcije za realni rast BDP-a u BiH od 5% i inflacija 2,5% godisnje, počevši od 2007. godine pa nadalje, čime se ranije utvrđena pretpostavka vezana za aktiviranje opcionog iznosa obaveze po Londonskom klubu pomjera za naredne godine.

Makroekonomski pokazatelji – Indikatori vanjskog duga BiH

- Makro ekonomski pokazatelji kroz period:

(u milionima KM) Tabela 12

	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
<i>Bruto domaći proizvod *</i>	8.990	10.050	10.480	11.651	12.303	14,658	15,749	17,513
<i>Izvoz roba i usluga *</i>	2.349,0	3.299,0	3.568,0	3.365,0	3.785,0	4,698	5,681	7,385
<i>Bruto devizne rezerve *</i>			2.696,5	2.464,4	2.780,6	3,457	4,196	5,454
<i>Servisiranje vanjs. duga**</i>	159	198	178	237	254	227	230,5	269,6
<i>Stanje vanjs. zaduženosti **</i>	3.744,9	4.033,0	4.370,26	4.232,2	3.953,4	3.968,4	4.257,9	3.979,4

Izvor podataka: * Centralna banka BiH -Bilten i EPPU(BDP: procjena-2006.g)

** Ministarstvo finansija i trezora – baza podataka za vanjski dug

- **Indikatori održivosti vanjskog duga, ograničenja likvidnosti kroz period:**

(u milionima KM) Tabela 13

Indikator – godina	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Stanje vanjske zaduženosti / BDP (%)</i>	41,7	40,1	41,7	36,3	32,1	29,4	27,0	22,7
<i>Stanje vanjske zaduženosti / izvoz (%)</i>	159,4	122,2	122,5	125,8	104,5	84,62	74,9	53,9
<i>Servisiranje vanjskog duga / BDP (%)</i>	1,8	2,0	1,7	2,0	2,1	1,7	1,5	1,5
<i>Servisiranje vanjskog duga / izvoz (%)</i>	6,8	6,0	5,0	7,1	6,7	4,8	4,1	3,7

Za utvrđivanje gornje visine zaduženosti zemlje obično se koristi kriterij zaduženosti iz Ugovora postignutog u Maastrichtu 1991.godine. Ovim ugovorom određena je gornja granica ukupnog duga u odnosu na BDP u visini od 60%.

Prema stavovima Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke značenja nekih od indikatora duga ogledaju se u slijedećem:⁶

⁶ www.imf.org ; Guidelines for Public Debt Management

- Odnos vanjskog duga i izvoza: Pokazatelj trenda duga koji je usko vezan za sposobnost otplate zemlje;
- Odnos vanjskog duga i BDP-a: Pokazatelj odnosa duga i izvorne osnove;
- Prosječna kamatna stopa vanjskog duga: Pokazatelj uslova zaduživanja. Ključni pokazatelj za ocjenjivanje održivosti duga povezan s pokazateljima dug/BDP, dug/izvoz i mogućnosti rasta;
- Udjel vanjskog duga u stranoj valuti u ukupnom dugu: Pokazatelj uticaja kursa na dug

Pokazatelji zaduženosti u drugim zemljama

Tabela 14

	Vanjski dug (u mill. USD)	Vanjski dug -rezerve (u mill.USD)	Vanjski dug/ BDP(%)	Vanjski dug/Izvoz (%)	Servis vanjskog duga/Izvoz (%)	GDP per capita (u.USD)
Albanija	1,747	288	20.0	94.5	4.3	2,730
Bugarska	17,911	8,698	67.2	112.0	44.6	3,453
Hrvatska	30,220	21,419	78.5	159.8	23.3	8,674
Ceška	45,791	16,461	36.8	51.4	7.5	12,151
Estonija	12,130	9,723	86.7	110.9	14.6	10,386
Makedonija	2,253	852	39.5	93.1	8.9	2,850
Madarska	82,423	63,820	75.5	109.1	---	10,829
Latvia	16,000	13,421	101.1	214.4	16.8	6,860
Litvanija	12,414	8,599	47.7	83.3	16.6	7,603
Poljska	131,102	88,531	43.3	117.0	9.2	7,943
Rumunija	32,510	11,515	33.0	98.2	18.2	4,535
Rusija	267,600	91,700	35.0	99.8	26.0	5,312
Srbija	15,467	9,624	63.8	246.9	27.4	3,234
Crna Gora	822	603	39.6	86.7	2.9	3,147

Izvor podataka u tabeli: EBRD (Transition report 2005, Podaci za 2004 godinu- procjene)

Zaključak

Pokazatelji vanjske zaduženosti Bosne i Hercegovine kroz period ukazuju da se posmatrani indikatori vanjskog duga i dalje zadržavaju na održivim nivoima, a uporedni pokazatelji sa drugim zemljama ne daju zabrinjavajuću sliku Bosne i Hercegovine po pitanju održivosti duga. Obzirom da stanje vanjske zaduženosti tokom 2006. godine nije bilježilo povećanje u odnosu na kraj 2005 .godine ostaju prihvatljive ocjene vanjske zaduženosti Bosne i Hercegovine i za posmatrani period.

- Odnos vanjskog duga u BDP sa cca 23 % klasificira zemlju u kategoriju umjereno zaduženih zemalja,
- Odnos servisiranja vanjskog duga prema izvozu sa cca 3,7 % i dalje ukazuje na prilično stabilno stanje u kapacitetu otplate duga. Navedeni odnos ostaje u granicama tj. ne prelazi prag održivosti duga.

Ovi procenti mogu se smatrati prihvatljivima, ali je i dalje potrebna selekcija pri budućem zaduživanju. Naime, zaduživanje u perspektivi trebalo bi se odvijati pod povoljnijim uslovima, a imajući u vidu utvrđene zaključke iz predhodnog perioda te primjenu istih i u narednom periodu, obzirom da su kompatibilni sa srednjoročnom razvojnom strategijom.

- **Realizacija zaključaka iz Informacije od 31.12.2004. i 31.12.2005. godine**

Zaključci utvrđeni u Informaciji sa stanjem duga 31.12.2004.godine, a u vezi određenja po pitanju daljeg zaduživanja	Realizacija Zaključaka utvrđenih u Informaciji sa stanjem duga 31.12.2005.godine	Realizacija Zaključaka utvrđeni u Informaciji sa stanjem duga 31.12.2006.godine
Da većina vanjskog zaduživanja bude isključivo pod povoljnim uvjetima, posebno u prvom dijelu srednjoročja:	Nova zaduživanja, tj. uslove ugovorenih kredita tokom 2005. godine karakteriše dugi period otplate sa uključenim periodom odgode plaćanja glavnice, čime je Zaključak iz informacije sa 31.12.2004. ispoštovan.(Ugovoreni krediti 2005.god. navedeni su u tabeli 3, strana4 , ove Informacije.)	Nova zaduživanja, tj. uslove ugovorenih kredita tokom 2006. godine karakteriše dugi period otplate sa uključenim periodom odgode plaćanja glavnice, čime je Zaključak iz informacije sa 31.12.2005.godine. ispoštovan.(Ugovoreni krediti 2006.god. navedeni su u tabeli broj 3, strana 4. , ove Informacije.)
Da se ograničeni nivo komercijalnog zaduživanja angažira isključivo u sektorima koji sami mogu otplaćivati (kao npr.telekom,energetika) i to u drugoj polovini srednjoročja:	U 2005. godini nije bilo komercijalnog zaduživanja	U 2006. godini nije bilo komercijalnog zaduživanja
Ostaje potreba ka selektivnijem i opreznijem daljem zaduživanju.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.
Da se primjenjuje ograničenje određeno Zakonom.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.
Da se smanji uzimanje kredita u svrhu budžetske podrške, a poveća zaduživanje u podršku bržem razvoju privatnog sektora,	Uzimanje kredita u svrhu budžetske bilježi tendenciju smanjivanja.U ugovorenim kreditima tokom 2005.god. značajna sredstva (EUR 65,0 mil.) odobrena su za Projekat Nacionalnih puteva , kreditor EIB. (Tabela 3 strana 4, ove Informacije)	Zaduživanje u svrhu budžetske podrške 2006.god. takođe ima tendenciju smanjivanja. (Tabela broj 8, strana 9. ove Informacije)
Da se izbjegava zaduživanje po osnovu pružanja tehničke pomoći koja treba da se osigura pomoću grant sredstava.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.	Kontinuiran zaključak, tj navedenu preporuku potrebno je imati u vidu i u narednom periodu.

Prilozi uz Informaciju

Strukturu vanjske zaduženosti po kreditorima i valutama

Tabela A

Stanje 31.12.2006.

KREDITOR	Ugovoreni iznosi u originalnoj valuti	Ugovoreni iznosi u KM	Stanje duga u originalnoj valuti	Stanje duga u KM
768.945.427				
Svjetska Banka (IBRD)	307.120.563 USD	456.093.999	245.720.563 USD	364.911.008
	20.155 CUP	442.814.528	15.521 CUP	340.996.541
Svjetska Banka (IDA)	688.596.371 XDR	1.536.794.232	564.977.949 XDR	1.260.905.357
705.907.549	124.017.413 USD	184.173.919	122.477.240 USD	181.886.662
Međunarodni Monetarni Fond	192.320.000 XDR	429.215.545	13.500.000 XDR	30.129.003
Evropska Banka za Obnovu i Razvoj	61.664.803 DEM	61.664.803	33.915.641 DEM	33.915.641
	284.200.000 EUR	555.846.886	31.114.034 EUR	60.853.761
	32.709.940 USD	48.576.387	12.580.725 USD	18.683.194
Evropska Komisija	40.000.000 EUR	78.233.200	40.000.000 EUR	78.233.200
Evropska Investicijska Banka	346.016.433 EUR	676.749.320	117.624.109 EUR	230.052.761
	4.963.554 USD	7.371.200	3.108.682 USD	4.616.595
	2.579.015 GBP	7.511.711	-	-
	192.256.980 GRD	1.103.513	-	-
	5.429.507.960 ITL	5.484.346	-	-
Vlada Švedske	44.881.572 SEK	9.709.814	10.394.330 SEK	2.248.741
Vijeće Evropske Razvojne Banke	4.933.438 USD	7.326.476	4.933.438 USD	7.326.476
	26.324.414 DEM	26.324.414	0 DEM	0
	8.000.000 EUR	15.646.640	2.400.000 EUR	4.693.992
Saudijski Razvojni Fond	112.500.000 SAR	57.375.000	75.193.370 SAR	38.348.619
IFAD	23.957.479 XDR	53.467.775	20.604.373 XDR	45.984.386
Vlada Belgije	199.885.350 BEF	9.691.247	159.725.380 BEF	7.744.125
8.314.380	2.478.935 EUR	4.848.375	291.567 EUR	570.255
Eurofima	17.875.457 CHF	21.757.023	10.045.000 CHF	12.226.222
	10.000.000 DEM	10.000.000	10.000.000 DEM	10.000.000
Vlada Japana	4.102.382.597 JPY	51.128.281	4.102.382.597 JPY	51.128.281
Pariški Klub Kreditora	110.843.119 USD	164.609.237	101.751.621 USD	151.107.771
	325.958.636 EUR	637.519.679	307.301.967 EUR	601.030.406
	104.537.772 DEM	104.537.772	73.262.863 DEM	73.262.863
	30.893.025 CHF	37.601.291	29.675.571 CHF	36.119.473
	316.505 FIM	104.113	303.833 FIM	99.945
	7.895.813 SEK	1.708.204	7.517.854 SEK	1.626.435
	373.497 GBP	1.087.858	348.740 GBP	1.015.750
	5.175.325 CAD	6.623.950	4.809.830 CAD	6.156.150
	4.293.646 DKK	1.126.292	4.098.087 DKK	1.074.994
	34.948.443.136 ITL	35.301.422	32.757.349.522 ITL	33.088.199
	550.000 XDR	1.227.478	-	-
Londonski Klub Kreditora	698.443.000 DEM	698.443.000	251.442.240 DEM	251.442.240
Kraljevina Spanije	73.097.668 EUR	142.966.613	15.593.651 EUR	30.498.531
OPEC Fond	23.000.000 USD	34.156.495	5.000.000 USD	7.425.325
Izvozno-Uvozna Banka Koreje	20.000.000 USD	29.701.300	-	-
Austrijska banka	2.296.000 EUR	4.490.586	-	-
Fortis banka (Holandija)	15.665.700 EUR	30.639.447	-	-
KFW	5.000.000 EUR	9.779.150	-	-
UKUPNO (BIH nosioc obaveze)	-	6.700.532.521	-	3.979.402.901

Napomena: Preračun u KM izvršen po kursnoj listi CBBiH br.256 od 31.12.2006. godine

○ **Uslovi otplate odobrenih kredita Bosne i Hercegovine**

Tabela B

Redni Broj	Kreditor	Period otplate*	Grace period	Kamatna stopa
Stari dug				
1	Evropska Investicijska banka	3	0	11,15%
2	Vijeće Evropske Razvojne Banke	6	1	3,20%
3	Londonski klub**	20	7	do 2002 - 2%; do 2005 – 3%;do 2008 - 3.5%; do 2017 DEM Libor + 13/16 od 1.00%
4	Eurofima	12	0	4.50% za CHF
		12	0	5.625% za DEM
5	Pariski klub	Pregled uslova otplate za Pariski klub dat je u posebnoj tabeli br 10		
6	Svjetska Banka – IBRD	30	5	VIR + proširenje
		30	5	USD Libor + proširenje
Novi dug				
7	Svedska Vlada	12	6	0,00%
		9	1	0,75%
8	Evropska Investicijska banka	20	5,5	Euribor
		20	5,5	Euribor – 2.00
		25	6,5	Euribor – 2.00
9	Svjetska Banka – IDA	40	10	0,75%
		35	10	0,75%
		20	10	0,75%
10	Saudiski Fond za Razvoj	25	5	2,00%
11	IFAD	40	10	0,75%
12	IMF	5	3	IMF***
13	Belgijska Vlada	30	10	0,00%
14	Vijeće Evropske Razvojne Banke	12	10	6.90%***
15	Evropska Komisija	14	10	Euribor - 0.02
		16	12	Euribor - 0.06
16	Japanska vlada	40	10	0,75%
17	OPEC Fond	18	4	1,5% + 1%
18	Vlada Španije	35	14	0,15%
19	EBRD – Banka	15	4,5	6,48%
		15	4	USD Libor+1%
		15	2	Euribor
		15	3,5	Euribor
		15	5,0	Euribor
20	Mađarske željeznice	6	1	0,00%
21	Kuvatski fond	25	4	2,00%
		17	5	2,00%
22	Republika Portugal	21	11	3,28%
23	Željeznice 13 evropskih zemalja	5	-	3,50%
24	KFW	40	10	0,75%

Napomene: * U period otplate (godine otplate) uključen grace period, ** Predviđa se aktiviranje opcionog iznosa L.K., dok bi otplata počela 2008.g., *** tržišna kamatna stopa za transakcije sa IMF-om, ****Prosječna kamatna stopa koja se ne plaća u grace periodu

○ **Uslovi otplate kredita Bosne i Hercegovine za zemlje članice Pariškog Kluba**

Tabela C

Redni br.	Kreditore	Struktura duga	Period otplate*	Grace period	Kamatna Stopa
1	USA	ODA kredit	40	16	3,50%
		Komercijalni kredit	23	6	7,00%
		Moratorij kamata	6	3	3.5% i 7.00%
2	Belgija	Komercijalni kredit	33	0	1,164%
		Moratorij kamata	6	3	6,80%
3	Njemacka	ODA kredit	40	16	2,30%
		Komercijalni kredit	23	6	6,40%
		Moratorij kamata	6	3	Za EUR 6.4%, a za DEM 2.3%
		Redovno dospijeće	5	0	2,00%
4	Svicarska	Komercijalni kredit	33	0	0,10%
		Moratorij kamata	6	3	0,10%
5	Japan	Komercijalni kredit	33	0	1,8674%
		Moratorij kamata	6	3	1,8674%
6	Finska	Komercijalni kredit	23	6	Za FIM i DEM Euribor + 0.50; za USD Libor + 0.5
		Moratorij kamata	6	3	Za FIM i DEM Euribor + 0.50; za USD Libor + 0.6
7	Francuska	Komercijalni kredit	33	0	Za EUR 1.03%, a za USD Reducirani Libor + 0.5**
		Kratkorocni dug i Mor. kamata	6	3	Za EUR 7,2%, a za USD Libor + 0.50
8	Austrija	Komercijalni kredit	33	0	Austr. trzisna stopa + 0.60%
		Kratkorocni dug i Mor. kamata	6	3	Austr. trzisna stopa + 0.60%
9	Svedska	Komercijalni kredit	23	6	Za SEK Stibor + 0.50; za USD Libor + 0.50; za DEM Euribor + 0.50
		Moratorij kamata	6	3	Za SEK Stibor + 0.50; za USD Libor + 0.50; za DEM Euribor + 0.50
10	V. Britanija	Komercijalni kredit	23	6	Libor + 0.5
		Moratorij kamata	6	3	Libor + 0.5
11	Spanija	Komercijalni kredit	33	0	Reducirani USD Libor + 0.50
		Kratkorocni dug i Mor. Kam.	6	3	6,45%
11	Kanada	Komercijalni kredit	23	6	7,75%
		Moratorij kamata	6	3	7,75%
12	Danska	Komercijalni kredit	23	6	Cibor + 0.50
		Moratorij kamata	6	3	Cibor + 0.50
13	Italija	ODA kredit	40	16	Za USD 0.94%, a za ITL 0.62%
		Komercijalni kredit	33	0	Za USD 0.94%, a za ITL 0.62%
		Moratorij kamata	6	3	Za USD Libor +0.50, a za ITL Euribor +0.50

Napomena: * U period otplate (godine otplate) uključen i grace period

○ **Direktna zaduženja entiteta**

Struktura direktnog vanjskog duga entiteta po kreditorima i valutama

U svrhu cjelovitijeg sagledavanja vanjskog zaduženja, daje se pregled direktnih zaduženja entiteta. Entiteti su u skladu sa zakonskim odredbama dužni dostavljati podatke o direktnom zaduženju, iako ovaj dio vanjske zaduženosti nije državni dug, i država nema obaveze servisiranja po istom.

Tabela 9

KREDITOR	Ugovoreni iznosi u originalnoj valuti	Ugovoreni iznosi u KM	Stanje duga u originalnoj valuti	Stanje duga u KM
Kuvajtski fond	8.200.000 KWD	60.106.000	6.924.047 KWD	50.753.267
Republika Portugal	35.900.000 EUR	70.214.298	10.554.400 EUR	20.642.612
Opec fond	10.000.000 USD	14.850.650	3.692.374 USD	5.483.416
Mađarska	667.800 EUR	1.306.103	0 EUR	0
Željeznice 13 Evr. Zem.	1.087.970 EUR	2.127.884	402.528 EUR	787.276
Austrija	226.742 EUR	521.702	133.372 EUR	260.853
UKUPNO (Entiteti nosioci obaveze)	-	149.126.637	-	77.927.424

Tabela 9

Entitet	Ugovoreno	Angazovano	Neangažovano	Otpl.glavnice	Stanje duga
Federacija BiH	137.543.210	75.848.558	61.694.652	6.597.000	69.251.558
Republika Srpska	11.583.427	11.583.427	0	2.907.560	8.675.866
Ukupno (u mil.KM)	149.126.637	87.431.985	61.694.652	9.504.560	77.927.424